

Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Bugün Bozuk Bir Zemindedir

Prof.Dr.Erol MANİSALI

İstanbul Üniversitesi

İktisat Fakültesi

Toprak İşveren: Sayın Hocam Türkiye AB ilişkilerinin bugün geldiği noktayı değerlendirir misiniz?

Prof.Dr.Erol MANİSALI: Geçtiğimiz yılın son ayında, Aralık 2002'de Kopenhag'da bir zirve yapıldı. Bu zirvede Türkiye Avrupa Birliği ilişkileri hangi konumda önce bunu anlamaya çalışalım. Avrupa Birliği bu toplantıda şunu söyledi; "Aralık 2004 yılında Türkiye ile tam üyelik görüşmelerine ne zaman başlayacağıma veya başlamayacağıma karar vereceğim" dedi. Yani tarihin tarihini vermiş oldu. Üstelik tarihin tarihi kesin olarak verilmedi. Görüşme yapıp yapmayacağıma şu tarihte karar vereceğim diye, hadiseyi tamamen boşlukta bıraktı. Türkiye Avrupa Birliği ilişkileri tam bir belirsizliğin içine itilmiş oldu. Bunu gören Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer de davetli olduğu halde, haklı olarak toplantıya katılmak istemedi- Niçin katılmak istemedi? Türkiye'nin, sonuçta hiçbir şey alamadığı bir toplantıda resim çektirerek göstermelik bir fotoğrafta yer almak istemedi.

Şu düşünülebilir. Ne var canım, bu sefer tarih vermedi, daha sonra verir, ilişkilerde bunlar olur, diye hadiseye bakılabilir mi? Hayır, böyle bakılamaz. Niye bakılamaz? Çünkü Türkiye'nin durumu iyidir veya kötüdür diye bir şey söyleyebilmek için diğer 12 adayın durumunun ne olduğuna bakarak bir karşılaştırma yapmamız gerekir . Karşılaştırma yaptığımız zaman şunu görüyoruz. Türkiye 1999'da aday oldu. Ne olması gerekirdi. Kendine benzer adaylarla aynı gruba dahil olması gerekirdi. En kötü olasılıkla Bulgaristan ve Romanya ile ki 1999 yılında Bulgaristan ve Romanya her alanda bizden geriydiler. Bugün de pek çok alanda bizden geri konumdalar. Ancak baktık 2000 Nice Zirvesinde diğer 12 aday ayrıntılı bir biçimde şablonun içine alındı. Ne zaman Avrupa Birliği'ne tam üye olacakları, kaç milletvekillerinin bulunacağı belirlendiği halde, Türkiye 12+ 1 olarak mütalaa edilip, biz seninle 5-1 0 sene sonra görüşeceğiz şeklinde muğlak bir noktaya itildi. O zaman Türkiye diğer 12 adaydan niçin ayrıldı? Kopenhag kriterleri bakımından diğerlerinden çok mu kötüydü? Hayır. 3-4 ülke var ki, Türkiye'den çok daha kötü konumda olmasına rağmen, onlara böyle bir şey yapılmadı. Bulgaristan, Romanya, Estonya, Slovakya, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi bunlar arasında sayılabilir. Çifte standartta ısrar etti. Niçin ısrar etti? O zaman Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye karşı ayrı bir politikası var, diye düşünüyoruz.

Daha sonra bakıyoruz, diğer ülkeler için 2002 yılının Aralık ayında şu karar verildi; "2004 yılında 1 0 üyeyi tam üye olarak içeri alacağız. Bunlarla 2004 yılında, Bulgaristan ve Romanya ile 2007 yılında masaya oturulacak" dendi. Türkiye ise başta da belirttiğim gibi, tarihin tarihi verilerek belirsizliğe itildi. Bugün Türkiye Avrupa Birliği ilişkileri ne durumdadır? dersek, "Hiçbir durumdadır" veya "Avrupa Birliği Türkiye'yi oyalamaktadır" şeklinde bir sonuç ortaya çıkıyor. Bir de olayın başka bir boyutu var. Burada diğer koşullar eşit de değil, Türkiye; Avrupa Birliği'ne diğer adaylardan farklı olarak tek yanlı bağlanmış durumda. Diğer 12 adayın bizim imzaladığımız Gümrük Birliği belgesi gibi bir belgesi olmadığı halde, onlar ilişkilerini karşılıklı ilişki düzeni içinde yürüttükleri halde, bizimki tek yanlılığa dönüşmüş.

0 zaman biz hem Avrupa Birliği tarafından oyalanıyoruz. 12 adaydan ayrılıyor, belirsizliğe itiliyor. Bu arada da Avrupa Birliği'ne tek yanlı olan ve adeta bizim aleyhimize işleyen bir sömürü düzeni devam etmekte. Bunu bir kuma düzenine benzetiyorum.

Bu durumda konuya şöyle bakmak gerekiyor. Türkiye Avrupa Birliği ilişkilerinde ı bir çarpıklık varken, iktisadi ve siyasi olarak. Avrupa Birliği bizi istismar ederken, ilişki düzenimiz tek yanlı bağlı iken Türkiye niçin tepki gösterip, "Avrupa Birliği'ne niye sen beni 12 adaydan ayırıyorsun, bu tek yanlı ilişki düzenimizi doğruluk rayına oturtup, düzeltmek gerekmez mi" diye sormuyor? !

Bizim sorgulamamız gereken şey Türkiye'nin toplumsal refleks, yahut ulusal refleks verememesi. Belki birkaç Türkiye var. Verebilen çevreler var. Vermek , istemeyen bazı çevreler var. Yanlış refleks veren ve adeta sis bombası atarak doğrularla yanlışların ayırt edilmesini engelleyen çevreler var. O zaman Türkiye Avrupa Birliği ilişkilerinde sorun sadece, Avrupa Birliği'nin Türkiye politikasından değil, Türkiye'nin içindeki değişik odakların Avrupa Birliği yaklaşımındaki yanlış tutumlarından da ortaya çıkmakta ve karşılıklı olarak bir istismar söz konusu olmakta.

Avrupa Birliği içimizdeki bu ulusal refleks zaafını gördüğü için bunu istismar etmekte, kötüye kullanmakta. Türkiye içindeki değişik çevreler de, kendine göre . dini siyasallaştırmak isteyen çevreler, yani Türkiye'yi bölmek isteyen bölücü çevreler, Avrupa Birliği'ni arkasına alarak Türkiye'nin tek yanlı bağımlılığının sürmesini kendileri açısından yahut Avrupa Birliği'nin Türkiye üzerindeki himayeci tutumu açısından, baskıcı tutumu açısından bir araç olarak Türkiye'ye yöneltilmiş bir silah olarak Avrupa Birliği'ni kullanmaktadırlar.

Galiba bizim temel sorunumuz bu. Ben bu durumu şuna benzetiyorum. istiklal Savaşımızı yaparken, Anadolu'da çarpışan güçlere -Atatürk de dahil- hain diye bakan İstanbul'daki bazı çevrelerin, İngiliz'le işbirliği yaparak Anadolu halkına cephe alan İstanbul'daki bazı Türklerle, bugün Avrupa ile işbirliği yaparak Türkiye'nin ulusal çıkarlarına karşı çıkan -örneğin Kıbrıs'ta- çevreleri aynı zemine oturtuyorum. Maalesef, böyle bir paralellik kurmak zorunda kalıyorum.

Türkiye Avrupa Birliği ilişkileri bugün bozuk bir zemindedir. Türkiye oylanmaktadır. Geleceğin Avrupa Birleşik Devletlerinde Türkiye olmayacaktır. Bunun sebeplerini nasıl anlıyoruz;

- 1) 1989 yılında Türkiye tam üyelik için başvurduğu zaman, Avrupa Birliği bunu reddetti,
- 2) Diğer ülkelerle yapılmayan bir antlaşma yapıldı. 1995'te Türkiye tek yanlı bir antlaşma olan Gümrük Birliği'ni imzalayarak, Avrupa Birliği'ne tek yanlı bağlandı.
- 3) 1999'da Türkiye aday yapılırken diğer adaylardan ayrıldı. Önüne sadece Kopenhag kriterleri değil, Kıbrıs ve Ege koşulları kondu.
- 4) Aday yapıldı, ancak diğer adaylardan Türkiye ayrıldı. Standart dışı, sınıf dışı tutularak, çifte standart uygulanan bir konuma getirildi.
- 5) Son 2002 Kopenhag doruğunda da Türkiye'nin geleceği tamamen belirsiz bir yapıya itildi.

Türkiye'nin alınmayacağını şuradan da anlıyorum, eğer Türkiye yarın alınacak olsaydı, bugün Kıbrıs konusunu tartışmazdık, Ege konusunu tartışmazdık. Avrupa Birliği;"Türkiye'yi tam üye yapıp, içime aldığım zaman Kıbrıs ve Ege uyuşmazlıklarını daha kolay çözerim, zaten ortada savaş diye bir şey yok, barış var, beklerim, şimdilik sorunları askıya alırım, Yunanistan üye, Türkiye de üye olduğu zaman bu iki sorunu, içerde eşit ortaklar arasında daha rahat bir ortamda çözerler" derdi. Böyle demeyip de, ver Kıbrıs'ı, Ege'yi, senin üyelik durumunu sonra değerlendiririm, düşünürüm demesi, yarın da Türkiye'yi almayacağını bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Gümrük Birliği ile bu tek yanlı ilişki düzeni devam ettiği sürece, Türkiye geleceğin Avrupa Birleşik Devletleri içine alınmadan özel bir statüye doğru itilmektedir.

Son iki yıl içinde Avrupa Birliği'nden Türkiye'ye şu telkinler gelmeye başlamıştı. Gümrük Birliği'nin kapsamını genişletelim ve derinleştirelim. Yani tek yanlı olan Gümrük Birliği düzeninin daha da

kemikleşmesi için Avrupa Birliği planlar yapar hale gelmektedir. Avrupa Birliği, bu tek yanlı yapının kemikleşmesini, bürokrasinin, bilim çevrelerinin, tarımın, hatta gelecekte ordunun tek yanlı bağlanarak, Türkiye'nin silahsız işgal altına alınmasını, denetim altına alınmasını, birliğin himayesi altına alınmasını planlamaktadır şeklinde bir sonuç çıkmaktadır.

Toprak İşveren: Kıbrıs bu ilişkinin hangi boyutunda bulunuyor?

Prof.Dr.Erol MANİSALI: Kıbrıs meselesinin Türkiye Avrupa Birliği ilişkisi ile uzaktan yakından bir ilgisi bulunmamaktadır. Bu konu 1992'de yapay bir şekilde Avrupa Birliği'nin gündemine sokulmuştur.

Niçin sokulmuştur? 1991 yılında Maastricht zirvesi yapıldı. Avrupa "ben geleceğin Avrupa Birleşik Devletlerini kuruyorum" dedi. Ve Türkiye bunun içinde yok diye düşünöldü. Akdeniz'e, Doğu Akdeniz'e baktı benim bölgem dedi. Burada ne var dedi, baktı büyük bir ada var, Kıbrıs var. Orada ne var. Türk askerleri var. Yarın ben Türkiye'yi almayacağım ki, orada Türk askerleri bulunmuş olsun diye, meseleye baktığı için de "Kıbrıs benim nüfuz alanım içindedir" dedi. Türkiye'ye çekilin demeye başladı. "Ben Rumları adanın tamamını temsilen alıyorum" ifadesi 1992'de ortaya Çıktı. Hatta bu ifade Brüksel'de ortaya Çıktığı zaman, o zamanın Genel Sekreteri Peres de Cuellar dedi ki "bu çılgınlık olur, zaten karmaşık bir mesele. Avrupa Birliği Kıbrıs uyuşmazlığında taraf olursa, bu tamamen çözüme?. bir hale gelir" diye açık bir şekilde söyledi. Üstelik Avrupa Birliği uluslar arası antlaşmalara aykırı bir biçimde, yani Londra ve Zürih antlaşmalarına aykırı bir biçimde meseleye müdahil oldu, çünkü Türkiye eğer bir kurumun içinde değilse ve bu antlaşmalara göre Kıbrıs Cumhuriyetinin de giremememsi gerekirdi. Üstelik Rumlar Kıbrıs Cumhuriyetini de temsil etmiyordu. Kendileri ortadan kaldırdıkları Kıbrıs Cumhuriyetinin bir tarafı idiler. Kendileri işgal ettikleri ve bu işgalin diğer batı güçleri tarafından tanımlandığı bir haksız otoriteye dayanarak başvuruda bulunmuşlardı. Dolayısı ile uluslar arası hukuk açısından mesele tersti, siyasi açıdan tersti. Ama ortada bir gerçek vardı. Avrupa Birliği yarın geleceğin Avrupa Birleşik Devletleri'ne Türkiye'yi almayacağı için Türkiye'yi dışlayarak, Kıbrıs'ı i9eri almak istiyordu, Ege'yi içeri almak istiyordu. Zaten bu nedenle hemen 1992'nin ertesinde, Türkiye'nin önüne bir sürü talepler sıralanmaya başlandı.

1993'te Avrupa Parlamentosu Ermeni tasarılarını çıkarmaya başladı, Kürtlerle ilgili yeni özel tasarılar çıkarmaya başladı. Bugün Kadek'li muhatap alın demektedirler. Ermenilere soykırım yaptık, bunları kabul edin demeye getirdiler. Bunun sonucu şu olacaktır. Uluslar arası mahkemelerden alınacak belgelerle Türkiye'den toprak ve para talepleri başlayacaktır. Hatta bunun ilk örneğini geçtiğimiz yıllarda yaşadık. Fransa'daki bazı Ermeni Fransız vatandaşları tarihçi Amerikalı Prof. Bernard Lewis'e tarafsız yazdığı için, Türkler soykırım yapmamıştır dediği için dava açtılar. Ve bu davayı kazandılar. Geçen sene bu davayı kazanırken de Fransız mahkemesi dayanak olarak Avrupa Parlamentosunun kararını gösterdi. 1998 Ekim ayında almış olduğu kararı, "bakın, Avrupa Parlamentosu 1998 Ekim ayında Türkler soykırım yapmışlardır diye karar almış, bu benim için bir kaynaktır, dayanaktır, bu nedenle Prof. Bernard Lewis suçludur, onu mahkum ediyorum" dedi.

Avrupa Parlamentosu siyasi bir karar alıyor, bir Fransız mahkemesi, o siyasi kararı hukuki bir dayanakmış gibi göstererek, bir tarihçi profesörü bir tarafsız Amerikalı Profesörü mahkum ediyor, para cezasına mahkum ediyor. Olayın seyrinin düşündüğümüz zaman, gelecek de eğer Türkiye böyle bir şey yaparsa bunun siyasi sonuçlarını, toprak talebi, para talebi bakımından ne noktaya gelebileceği düşünölmeli. Dolayısı ile soğuk savaş sonrasında aslında Türkiye Avrupa Birliği ilişkileri Avrupa Birliği tarafından Türkiye'nin Lozan'dan Sev'r'e doğru kaydırılması biçiminde mütalaa edilmektedir. Yani burada Yunan ve Ermeni taleplerinin karşılanması, Kürt kukla devletinin kurulması şeklinde bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Toprak İşveren: Türkiye ne gibi arayışlar içine girmelidir?

Prof.Dr. Erol MANİSALI: Türkiye'nin bir arayışa girmesine gerek yoktur. İki şey yapması gerekir.

1) Türkiye, Avrupa Birliği ile olan ilişkisini karşılıklı çıkar ilişkisi 9üzeyine getirip, dengelemesi gerekir. Yani İsviçre'nin ve Norveç'in Avrupa Birliği ile olan ilişki düzeni gibi, karşılıklılık esasına göre bir konuma getirmesi gerekir.

2) Soğuk savaş sonrası madem batı Türkiye'den bazı taleplerde bulunuyor. Kıbrıs, Ege, Ermeni tasarısı, Güneydođu, Patrikhane vs. gibi. Demek ki Türkiye batının dizinde oturarak batı taleplerini karşılayamaz. O zaman dizinde oturmayacak, karşısında da olmayacak, yanında oturacak. Yani yumurtaların bir kısmını batı sepetinden alıp, bölge sepetine koyacak. Rusya ile, Çin ile, İran ile, Arap ülkeleri ile ilişki düzeni kurarak batı taleplerini bölge ve Asya ile dengeleyecek. Avrupa'ya sırtını dönüp, Asya'ya kaçacak değil.

Ancak batı, taleplerini durdurabilmek, engelleyebilmek için Batının dizinden biraz kayıp yanına oturacak ve bir elini Asya'ya uzatarak Rusya, Çin, Hindistan ile bölge ülkeleriyle iktisadi, siyasi, askeri ilişkiler içersine girecek.

Yani arayış dediğimiz bu yaklaşım bir değişim olabilir. Bu dış ilişkilerde bir rasyonalizasyon bir karşılıklılık olabilir, ulusal çıkarları korumak olabilir.